

perquè existeix en el cèltic insular, i ja Bloch es va cuidar de posar de relleu la poderosa raó històrica, literària i ambiental. Però també perquè el més savi dels celtòlegs fins als dies de Pokorny, Holger Pedersen, havia donat com a cosa certa que el nom cèltic de l'instrument musical s'identificava amb el kymri *cwrth* 'ventre' i l'irl. *cruit* 'gep' (Vgl *Gramm kelt Spr*, 121): idèntica fonèticament l'expressió de les dues idees en irlandès, quasi igual en gal·lès, com sigui que *cwr-* i *crw-* sovint alternen en kymri.

Semànticament, però, com s'explicaria aqueixa identitat. No sé si Pedersen pensava que el laüt té forma ventruda, i que si el mot significa 'ventre' en una llengua cèltica, el violí també té una mica aqueixa forma. Qui sap si qui pensés això tindria alguna part almenys de raó. Però el que jo veig és que la GORDA de tots els instruments musicals s'ha fet de tripes d'animals, des d'abans d'Homer que ja començà a dir-ne *χορδαί* 'cordes musicals fetes amb budells de bèsties', pròpiament *χορδή* 'tripa'.

Doncs pensarem que un nom dels budells, potser el més estès, en les llengües irànies, és el que en persa pren la forma *rūde* (o *rōde*, segons els dialectes): segons ens informa el *Grundriss* de Horn (§ 628, p. 139) és ja *rōtik* en formes arcaïques de pelví («Eingeweide» ja en AV.), però en l'etapa estudiada per McKenzie (p. 72) això s'ha tornat *rōdig* (i per McKenzie veig que la forma persa reconeguda pels altres és *rōda* amb -a).

L'extensió en irani és vasta: *rōθ* en baluçi, *rōs* en un altre dialecte del Balutxistan, i en un altre llenguatge afí al balutxi és *raud*: si entenc bé l'abreviatura «sar», és tractària del sarikoli, llengua del grup pamiri (la que es parla en el Sinkiang, ja en territori xinès) Pel Nord arriba més enllà del Caucas, si bé amb el significat de 'botifarra': ossèit «*rūd* 'Wurst'»; en certs dialectes perses ha caigut la dental i en resulta *ruvā* en *kāšār*, i *ruwī* en llengua curda. Tinguem en compte que *-ik* (altres dialectes *-ak*) és un sufix molt productiu en pelví, que forma adjectius i substantius derivats, sufix que en persa modern sovint perd del tot la *-k* final.

Doncs bé l'etimologia indoeuropea, d'aquest nom irani dels budells, és coneguda, tant que Pokorny institueix un article de l'arrel indoeuropea *REUTO/RUT-* 'estómac d'animals', 'budells' («tiermagen, eingeweide»), 873-4 [cf. ll. *rumen*, *ruminare* 'remugar'], del qual deriva ell el persa mj. *rōt* 'budells del toro', persa mod *rūda* 'entranyes, budells': i, tal com ja endevinàvem, s'ha perdut en persa la velar final, perquè Pokorny ens adverteix que el plural de *rūda* és *rūdāg-ānī* (< **REUTO-KO-*); el mot és tan antic que ja apareix en l'avèstic post-gàtic en la forma *uruθwarə* 'budells', 'ventre' («bauch») (evolució fonètica de **RUT-ŪAR-*). Altament el mot indoeuropeu ressorgeix en germànic, però aquí la fonètica l'ha dut a gran distància fònica del romànic *rota*, i més encara de la forma cèltica o germànica, car en germànic apareix en la forma *rēada* «tiermagen» de l'anglo-saxó, angl. *read* 'coàgul ventral' («labmagen»), neerl. ant. *roode*, esc. antic

ruddōn-

Crec, doncs, que aquí hi ha la clau del misteri. És clar que és errònia la teoria de l'origen germànic de *rota*, però tampoc és cèltic. Em sembla clar que el nom de la *rota* provenia de l'irani, com el de la cítara. Que des del sentit de 'cordes intestinals', ja en irani mitjà degué pendre el mot el sentit de 'cítara', igual que sembla haver passat amb el gr. *κithάρα*, persa *sibtār*. Que en arribar a l'Europa occidental la gent romànica el prengué simplement com *rota*; els alemanys i els celtes, en canvi, l'incorporaren a llur vocabulari, mitjançant una alteració de la inicial per etimologia popular. S'esqueia que en germànic s'assemblava, com un ou a una nou, a un mot indígena: que també expressava una matèria interna del cos humà: ags *brot* 'mocs', a -al ant. *broz* id., b -al. ant. *brottag* 'mocós', esc ant. *horr* 'brutícia, mucositat'; en un mot: es tracta de l'al. *rotz* (igual Kluge-M) (i encara altres coses brutes, com el mot de Cambronne en diferent estructura sil·làbica a -al mj. *hor* 'm .'), Pok., *IEW*, 573 35. I els celtes l'identificaren amb llur *cruit/cwrth* perquè la cítara i el violí tenen una forma quasi ventruda.

Hi ha una eloquent comprovació de la data tardana i el caràcter adventici del mot en alemany, en la forma vacil·lant que revesteix en alt-al. antic: car al costat del *bruozza* d'aquella glossa, en Notker i en el *Titurel* figura en la forma *rotte* (com observen Kluge-Mitzka s v, sense *lautverschiebung* i sense *b-*) És clar, doncs, que lluny de venir el fr. ant. *rotte* de l'alemany, és l'alemany el que el rebé del francès arcaic, almenys en la forma predominant (de Notker i el *Titurel*, els clàssics de l'alt-al. antic).

1 Per a nosaltres romanistes és indispensable observar: 1) que en persa no hi ha una distinció fonemàtica entre *ū* i *ō*, les dues manifestacions al·lofòniques d'una fonema únic, que pren un matís o l'altre segons els dialectes i les èpoques; el tàdjik, p. ex. (que els russos exalcan, a penes cal dir-ho) tendeix a tancar les vocals; 2) en l'alfabet pelví a que fa referència McKenzie (quan no fa constar que és el maniqueu, i aquí no ho fa) la lletra *l* fa l'ofici del so *r*; no hi pot haver cap confusió amb el nom del laüt, que és *al-ūd* en àrab; 3) per 'neo-persa primerenc' («early») solen entendre el llenguatge del temps de Firdussī, fi del S x — 2 El persa *sitār* (generalment grafiat *sibtār*) significa 'el de tres', derivat del mot pan-irani *sī* 'tres' (< avèstic i persa antic *θri* 'tres' < ieur. comú *trejēs*, Horn, *Grundriss*, § 759) amb el sufix *-tar*, «suffix forming comparative adjectives», que ja funcionava en pelví, i escrit *-dar* en els textos en pelví maniqueu (McKenzie, p. 82). Els diccionaris etimològics grecs no s'han pronunciat encara, però tant Pokorny (*IEW*, implícitament i tàcita) com JBHofmann i Boisacq estan d'acord que és un «manlleu», que Boisacq (després de rebutjar tres o quatre temptatives insostenibles), concreta «emprunt possible à une langue asianique ou méditerranéenne». Kluge-M, s v. *zuther* dóna com un fet establert que el mot grec ve del «persa *sibtār* 'instrument de tres cordes'. No he comprovat